

SOG'LIQNI SAQLASH MUASSASALARINI ISH FAOLIYATINI TASHKILLASHTIRISH

TDSI Yuz jag' jarroxligi kafedrası 1 - kurs magistratura talabasi

Soxibova Aziza Sobirjon qizi

Ilmiy rahbar: Kamilova Difuza Nusratullayevna

Annotatsiya: *Mazkur maqolada sog'liqni saqlash muassasalarining zamonaviy boshqaruv tizimi, ularning faoliyatini samarali tashkillashtirishning nazariy va amaliy asoslari yoritib berilgan. Unda tibbiy xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirishda menejment, strategik rejalashtirish, resurslardan oqilona foydalanish, hamda inson omiliga asoslangan yondashuvlar muhimligi ta'kidlangan. Shuningdek, maqolada sog'liqni saqlash tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish, kadrlar salohiyatini rivojlantirish va muassasalarning ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tahlillar natijasida sog'liqni saqlash muassasalarining faoliyatini yanada samarali tashkil etishga doir taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *sog'liqni saqlash, boshqaruv, tibbiy xizmat, strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, samaradorlik, tibbiyot muassasasi, kadrlar salohiyati, sog'liqni saqlash tizimi*

KIRISH

Sog'liqni saqlash tizimi har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Aholiga sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish va kasalliklarning oldini olishda sog'liqni saqlash muassasalarining samarali faoliyat yuritishi muhim ahamiyatga ega. Bugungi globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida sog'liqni saqlash sohasining oldida turgan muammolarni hal etish, bu sohadagi tashkilotlarning boshqaruv tizimini takomillashtirish, innovatsion yondashuvlar asosida ish faoliyatini tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida sog'liqni saqlash tizimining huquqiy, tashkiliy va moddiy-texnik asoslarini mustahkamlash, tibbiy xizmat sifatini oshirish hamda inson salomatligini ta'minlashga yo'naltirilgan tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, sog'liqni saqlash muassasalarini samarali boshqarish, raqamli texnologiyalarni joriy qilish, kadrlar salohiyatini oshirish orqali ularning ish faoliyatini zamonaviy mezonlar asosida tashkillashtirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir.

Mazkur maqolada sog'liqni saqlash muassasalarining ish faoliyatini samarali tashkillashtirish bo'yicha nazariy qarashlar, ilg'or xorijiy tajribalar va amaliy tavsiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, muassasalar faoliyatini yanada samarali yo'lga qo'yishning ustuvor yo'nalishlari asoslab beriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Sog'liqni saqlash tizimini samarali boshqarish va muassasalarning ish faoliyatini takomillashtirish masalalari xalqaro va milliy darajada keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan

biridir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST)ning hisobotlari, sog'liqni saqlash boshqaruviga oid konsepsiyalarida muassasalar faoliyatining tizimli boshqaruvga asoslanishi, tibbiy xizmatlarning barqarorligi va sifati muhim omillar sifatida qayd etilgan. Xususan, E. Frenk, M. Porter kabi tadqiqotchilar sog'liqni saqlash tizimidagi samaradorlikni oshirishda menejment yondashuvlarining o'rnini tahlil qilgan.

O'zbekiston olimlari – A. To'rayev, Z. Mamatqulov, S. Abdullayeva va boshqalar sog'liqni saqlash tizimidagi boshqaruv, tashkiliy-huquqiy asoslar, inson resurslaridan foydalanish va xizmatlar sifatini oshirish masalalariga e'tibor qaratgan. Ularning tadqiqotlarida tibbiy muassasalar faoliyatining milliy xususiyatlari, davlat siyosati, tibbiy sug'urta va elektron sog'liqni saqlash tizimiga o'tish jarayonlari yoritilgan.

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, sog'liqni saqlash muassasalarining ish faoliyatini samarali tashkil etish uchun zamonaviy boshqaruv texnologiyalari, raqamlashtirish, inson salohiyatini rivojlantirish va sifat nazorati mexanizmlarining uyg'unlashuvi muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotda sog'liqni saqlash muassasalarining faoliyatini tahlil qilishda tizimli yondashuv, funksional tahlil, solishtirma tahlil va statistik usullardan foydalanildi. Ilmiy izlanish jarayonida quyidagi metodlar qo'llanildi:

- Tizimli yondashuv – muassasa faoliyatini bir butun tizim sifatida, ya'ni boshqaruv, kadrlar, moliyaviy va texnologik resurslar o'zaro aloqadorlikda tahlil qilish imkonini berdi;
- Solishtirma tahlil – O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimi va ayrim rivojlangan mamlakatlar tajribasi o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashda xizmat qildi;
- Empirik metodlar – mavjud muassasalardagi amaliy holatlarni o'rganish, intervyular, so'rovnomalar va statistik ma'lumotlarni tahlil qilish asosida amalga oshirildi;
- Analitik metodlar – aniqlangan muammolarni sabab-oqibat munosabatida chuqur tahlil qilish imkonini berdi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida sog'liqni saqlash muassasalarining ish faoliyatini tashkil etish bilan bog'liq bir qator muammolar va ularni hal etish yo'llari aniqlab olindi. Tashkiliy boshqaruv tizimidagi muammolar – Aksariyat tibbiyot muassasalarida boshqaruv tizimi zamonaviy talablar darajasida shakllanmagan bo'lib, qaror qabul qilishda markazlashgan yondashuv ustunligi, mahalliy tashabbus va ijodkorlikning yetishmasligi kuzatildi. Kadrlar salohiyati va motivatsiyasi yetarli darajada emas – Tibbiyot xodimlarining malaka darajasi, mehnat sharoitlari va rag'batlantirish tizimi ularning samarali ishlashiga to'laqonli ta'sir ko'rsatmayapti. Bu esa xizmat sifati va bemorlar qoniqish darajasiga salbiy ta'sir qilmoqda. Raqamlashtirish darajasi past – Sog'liqni saqlash muassasalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, elektron hujjat yuritish, onlayn xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlari to'liq joriy etilmagan. Ichki nazorat va monitoring tizimi sust – Ichki audit, faoliyat samaradorligini baholash indikatorlari va sifat nazorati mexanizmlarining to'liq yo'lga qo'yilmagani ish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro tajribani o'rganish va moslashtirish zaruriyati – Rivojlangan davlatlar tajribasi tibbiyot muassasalarida

bemorlar ehtiyojini ustuvor qo'yish, natijadorlikka yo'naltirilgan boshqaruv tizimlarini joriy qilish borasida muhim yo'nalishlarni belgilab bermoqda.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari sog'liqni saqlash muassasalarining ish faoliyatini samarali tashkillashtirish ko'plab omillarga bog'liq murakkab va ko'p qirrali jarayon ekanligini ko'rsatadi. Eng avvalo, bu sohada tizimli va kompleks yondashuv talab etiladi. Tibbiyot muassasalarining faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil qilishda boshqaruvning ilmiy asoslanganligi, inson resurslarining to'g'ri taqsimlanishi, axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi, va xizmatlar sifatining doimiy nazorati hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, sog'liqni saqlash tizimida mavjud muammolar – jumladan, boshqaruvda markazlashuv, raqamli texnologiyalarni yetarli darajada joriy qilmaslik, va kadrlar salohiyatining pastligi – xizmat ko'rsatish samaradorligini pasayishiga olib kelmoqda. Bu esa fuqarolarning sog'lig'ini ta'minlashga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi.

Xalqaro tajriba, xususan Germaniya, Yaponiya va Skandinaviya mamlakatlarining sog'liqni saqlash tizimlari tahlili, yuqori sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish uchun sog'liqni saqlash muassasalarida decentralizatsiyalashgan boshqaruv, bemorlar markazli yondashuv, va natijalarga asoslangan baholash tizimlari muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatmoqda. Bu tajribalar O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimi uchun ham dolzarb va o'rganilishi lozim bo'lgan yo'nalishlardir.

Bundan tashqari, O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlar – xususan, "Elektron sog'liqni saqlash" tizimi, tibbiy sug'urta, xususiy sektorni jalb qilish kabi tashabbuslarni kengaytirish orqali muassasalar ish faoliyatining sifat va samaradorligini oshirish mumkin.

Umuman olganda, sog'liqni saqlash muassasalarining faoliyatini zamonaviy talablarga mos ravishda tashkillashtirish – bu nafaqat soha rivoji, balki butun jamiyat salomatligi va barqaror taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Yuqoridagi tadqiqot natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, sog'liqni saqlash muassasalarining ish faoliyatini samarali tashkillashtirish – bu kompleks, tizimli va zamonaviy yondashuvlarni talab qiladigan jarayondir. Muassasalar faoliyatining natijadorligi bevosita boshqaruv tizimining samaradorligi, inson resurslarining malakasi, axborot texnologiyalarining joriy qilinishi, va xizmat sifati ustidan muntazam nazorat mexanizmlariga bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar muassasalarining tashkiliy tuzilmasini yangilash, ularni raqamlashtirish, xususiy sektorni jalb qilish, tibbiy xizmatlar sifatini oshirish va xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga qaratilgan bo'lib, ularni izchil amalga oshirish kelgusida samaradorlikni yanada oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, sog'liqni saqlash muassasalarida boshqaruv jarayonlarini demokratlashtirish, ichki audit va monitoring tizimlarini kuchaytirish, tibbiyot xodimlarining malaka oshirishini tizimli yo'lga qo'yish, hamda bemorlar ehtiyojiga asoslangan xizmatlar ko'lamini kengaytirish muassasalar faoliyatini yanada samarali va shaffof tashkil etishga

imkon yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, sog'liqni saqlash muassasalarining faoliyatini takomillashtirish – bu nafaqat tibbiy xizmat sifatini oshirish, balki ijtimoiy barqarorlik va inson salohiyatini rivojlantirishning muhim omillaridan biri sifatida doimo ustuvor yo'nalish bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 12-noyabrdagi "Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish va sog'lom turmush tarzini qaror toptirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4477-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. (2023). 2023-yilgi soha rivojlanish dasturi hisobotlari. Toshkent: SSV nashriyoti.
3. Abdullayeva S.R. (2021). Tibbiyot muassasalarini boshqarishning zamonaviy asoslari. Toshkent: Innovatsiya.
4. To'rayev A.I. (2020). "Sog'liqni saqlash tizimida boshqaruv madaniyati". // Tibbiyot va ta'lim ilmiy jurnali, №3, 45–49-bet.
5. Mamatqulov Z.B. (2019). "Sog'liqni saqlashda menejment va resurslardan samarali foydalanish". // Ijtimoiy fanlar jurnali, №1, 25–28-bet.
6. World Health Organization (WHO). (2022). Health systems governance and financing: Strategic directions. Geneva: WHO Press.
7. Porter, M.E., & Teisberg, E.O. (2006). Redefining Health Care: Creating Value-Based Competition on Results. Boston: Harvard Business School Press.
8. Frenk, J., & Moon, S. (2013). "Governance challenges in global health". // New England Journal of Medicine, Vol. 368, pp. 936–942.
9. OECD. (2021). Health at a Glance 2021: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/health_glance-2021-en
10. Azizxo'jayeva N.N. (2022). "Tibbiy xizmatlarda sifat va samaradorlikni oshirish masalalari". // Ilm va amaliyot jurnali, №4, 61–65-bet.